

УДК: 355.02(477)

DOI: 10.33099/2311-7249/2025-54-3-25-32

КОСЕВЦОВ В'ячеслав Олександрович,

доктор військових наук, професор,
Національний університет оборони України, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-6654-5677>

ПЕЧЕНЮК Ігор Степанович,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
Національний університет оборони України, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-5790-130X>

КОЗИНЕЦЬ Іван Павлович,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
Національний університет оборони України, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-9214-3372>

ТЕХНОЛОГІЯ ОПЕРАТИВНОГО АНАЛІТИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВОЄННОЇ ПОЛІТИКИ

***Метою** статті є розроблення технології оперативного аналітичного визначення ефективності воєнної політики в складних геополітичних умовах і вироблення раціональних заходів її підвищення.*

***Методи дослідження.** Для реалізації мети дослідження використано такі методи наукових досліджень, як індукції та дедукції, багатовимірний порівняльний аналіз, аналіз ієрархій, штучного метричного виміру.*

***Отримані результати дослідження.** На основі отриманих знань відпрацьовано технологію оперативного визначення ефективності воєнної політики України, яка є комплексним інструментом спектрального аналізу процесів у сфері воєнної безпеки. Ця технологія надає можливість розкривати пріоритетні напрями зміцнення воєнної політики, що спрямована на підготовку та використання засобів збройного насильства для відстоювання національних інтересів, виявляти кризові явища у воєнно-політичній сфері та позитивно і своєчасно на них реагувати.*

***Елементи наукової новизни.** Вперше розроблено технологію оперативного аналітичного визначення ефективності воєнної політики, що базується на штучній метричній мірі, методи аналізу ієрархій та багатовимірному порівняльному аналізі. Цей підхід дає змогу визначати важливість показників, що розглядаються, та ефективність воєнної політики в цілому, на зміни у воєнно-політичній обстановці.*

***Теоретична й практична значущість викладеного у статті матеріалу** дає змогу розробити технологію оперативного визначення ефективності воєнної політики, яка надасть змогу своєчасно визначати пріоритети воєнної політики держави у кожному конкретному випадку. Запропонована технологія дає можливість цілеспрямованого розвитку теорії воєнної політики як окремої складової воєнної науки, формування окремого (найвищого) ступеня військової освіти. Отримані у статті результати мають наукову новизну і практичну цінність, що дає змогу використовувати їх під час обґрунтування та прийняття рішень у сфері воєнної безпеки.*

***Ключові слова:** воєнна політика, показники ефективності, штучна метрична міра, метод аналізу ієрархій, коефіцієнти важливості показників, пріоритети воєнної політики, завдання зміцнення воєнної політики.*

Вступ

Постановка проблеми. В умовах російсько-української війни, перед вітчизняною системою державного управління воєнною безпекою постала нагальна проблема розроблення і невідкладного впровадження у державно-управлінську практику нової парадигми політики національної безпеки, яка давала б надійні методологічні орієнтири для кризового менеджменту у сфері національної безпеки загалом, й воєнної безпеки зокрема. Адже в умовах сучасної війни ефективна воєнна політика є основою забезпечення суверенітету і територіальної цілісності країни. У зв'язку з цим, розроблення технології оперативних розрахунків ефективності воєнної

політики є актуальною проблемою і набуває особливої важливості, тому що дає змогу визначати пріоритети воєнної політики у складних геополітичних умовах і швидко реагувати на зміни у воєнно-політичній обстановці.

Водночас, актуальність розроблення такої технології посилюється тенденціями у світовій політиці. Незважаючи на прагнення світової спільноти до узгодженого забезпечення стратегічної стабільності, формування багатополлярної структури міждержавного співробітництва на регіональному рівні, зовнішня політика залишається сферою неприхованого панування «кулачного права». Такий вид права, як

інструмент міжнародних відносин, на жаль, і в XXI ст. продовжує використовуватися під час розв'язання існуючих політичних, економічних, територіальних, етнічних і релігійних суперечностей. Тому агресивні дії російської федерації (далі – рф) потребують адекватної відповіді та своєчасного реагування на критичні моменти загострення воєнно-політичної обстановки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню питань воєнної політики України надавалося достатньо уваги з часу набуття нею незалежності. Так, у працях С. Свешнікова і В. Бочарнікова [1] та В. Горника і О. Євмешкіної [2] висвітлено питання формування і реалізації воєнної політики України, а дослідники Е. Лисицин [3] та В. Антонов [4] воєнну політику пов'язували з політикою національної безпеки та її забезпеченням. Такі науковці, як М. Ткач, С. Слободяник, І. Хабло, Н. Гончарук і П. Макошенець [9], В. Косевцов [10], А. Пелих [11], В. Рябцев [12] та І. Гаврилюк [13] у своїх працях розглядали теоретичні засади, удосконалення методів і методик оцінювання ефективності у секторі воєнної безпеки держави. Проте, дотепер методик і технологій щодо визначення ефективності саме воєнної політики практично не розглядалося, тому дана стаття має актуальність і дає змогу, використовуючи викладений у ній матеріал, оперативно оцінювати ефективність воєнної політики на основі багатовимірного порівняльного аналізу.

Метою статті є розроблення технології оперативного аналітичного визначення ефективності воєнної політики в складних геополітичних умовах і вироблення раціональних заходів її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження

На думку авторів, *формування виваженої воєнної політики* – це складний і багатогранний процес, який передбачає аналіз та врахування різноманітних загроз, небезпек і можливостей країни. Визначити ефективні механізми для її реалізації неможливо без всебічного аналізу існуючих проблем і визначення пріоритетів воєнної політики у конкретних умовах. Саме результати такого аналізу закладають надійну основу для визначення стійких закономірностей притаманних цій сфері, прийняття обґрунтованих рішень, прогнозування напрямів перебігу подій з подальшим їх врахуванням у діяльності вищих органів влади. А для цього потрібен методичний апарат, з допомогою якого можна виявити не лише найнебезпечніші процеси, що мають місце в сучасних умовах у різних сферах функціонування країни та тенденції їх деформації, а й охарактеризувати спроможність держави керувати ними.

Для цього потрібне відповідне наукове і методичне забезпечення діяльності у сфері воєнної політики держави. Відповідно, важливо сформувати показники, які б у достатній мірі відображали ефективність воєнної політики України, зокрема:

- 1) рівень воєнної безпеки з боку рф;
- 2) рівень оснащення сил оборони сучасним озброєнням та військовою технікою;
- 3) рівень економічних витрат на модернізацію сил оборони до сучасних вимог;

4) дотримування напряму Євроатлантичної інтеграції;

5) ступінь розвитку технологічної і військово-промислової бази;

6) ступінь розвитку форм і способів застосування сил оборони;

7) рівень досягнення необхідних спроможностей;

8) ступінь розвитку систем управління і розвідки;

9) рівень підготовки сил оборони до відсічі збройної агресії рф.

Безумовно, оцінювання ефективності воєнної політики з використанням зазначених показників належить до завдань багатовимірного порівняльного аналізу, які дають змогу вирішити це завдання у широкому діапазоні змін зовнішніх і внутрішніх умов. Найпростішим і прийнятним є метод, який ґрунтується на сформованому штучному метричному вимірі:

$$P_{en} = \alpha_1 W_1 + \alpha_2 W_2 + \dots + \alpha_m W_m, \quad (1),$$

де: P_{en} – ефективність воєнної політики;

$W_1, W_2, \dots, W_m$ – значення показників, які характеризують ефективність воєнної політики;

$\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_m$ – коефіцієнти відносної важливості показників;

$$\sum_{i=1}^m \alpha_i = 1.$$

У цьому випадку для визначення значень показників використовується метод експертного оцінювання, сутність якого зводиться до проведення експертизи фахівцями з питань, що досліджують. Експертиза проводиться із застосуванням методу безпосереднього шкального оцінювання шляхом анкетного опитування [5]. Для підвищення точності оцінювання коефіцієнтів важливості визначених показників доцільно використати метод аналізу ієрархій на основі компонентів особистого вектору [6].

Для цього створюється матриця парних порівнянь показників, що зазначена у табл. 1. Під час створення цієї матриці враховується шкала відносної важливості, що зазначена у табл. 2. Процес визначення коефіцієнтів важливості показників здійснювався на основі матриці парних порівнянь показників і компонентів особистого вектору, що зазначені у табл. 3. На основі отриманих результатів розраховуються коефіцієнти відносної важливості показників. Результати розрахунку ефективності воєнної політики України на початку 2022 року з використанням зазначеної методики наведені у табл. 4.

Результати розрахунків свідчать, що ефективність воєнної політики України на початку 2022 року була досить висока. Цьому сприяло затвердження Стратегії воєнної безпеки України [14] та проведення комплексу оперативно-стратегічних заходів у країні. Однак, це не зупинило рф від вторгнення в Україну та, одночасно, не дало змоги ворогу швидко досягнути оголошених цілей «спеціальної воєнної операції» (далі – СВО) рф.

Тому, під час широкомасштабної війни рф проти України необхідно виробити раціональні заходи, що

сприятимуть підвищенню ефективності воєнної політики України. Зокрема, потрібно активізувати політичну і дипломатичну складову стосовно:

підтримання й узгодження Плану перемоги України; досягнення згоди західних партнерів щодо використання їхніх ракет великої дальності для завдання ударів по території рф;

узгодження спірних питань щодо набуття Україною членства в НАТО і Європейському Союзі;

залучення країн на усіх континентах, які підтримуватимуть Україну у досягненні нею перемоги над агресором, до збільшення державами-партнерами матеріально-технічної і фінансової допомоги Україні, у тому числі і за рахунок заморожених активів рф за кордоном.

Таблиця 1

Матриця парних порівнянь показників

Показник	W_1	W_2	...	W_j	...	W_n
W_1	W_{11}	W_{12}	...	W_{1j}	...	W_{1n}
W_2	W_{21}	W_{22}	...	W_{2j}	...	W_{2n}
...	...	...	...	...	...	...
W_i	W_{i1}	W_{i2}	...	W_{ij}	...	W_{in}
...	...	...	...	...	...	...
W_n	W_{n1}	W_{n2}	...	W_{nj}	...	W_{nn}

Таблиця 2

Шкала відносної важливості

Ступінь важливості	Значення суджень	Пояснення
1	Рівна важливість	Рівний внесок двох видів діяльності в ціль
3	Помірна перевага одного над іншим	Досвід і судження надають легку перевагу одного виду діяльності над іншим
5	Суттєва або сильна перевага	Досвід і судження надають сильну перевагу одному виду діяльності над іншим
7	Значна перевага	Одному виду діяльності надається настільки сильна перевага, що вона стає практично значною
9	Дуже сильна перевага	Очевидна перевага одного виду діяльності над іншим підтверджується найбільш сильно
2, 4, 6, 8	Проміжні рішення між двома сусідніми судженнями	Застосовуються у компромісному випадку

Таблиця 3

Матриця парних порівнянь показників і компонентів особистого вектору

	W_1	...	W_n		
W_1	W_1/W_1	...	W_1/W_n	$X_1 = ((W_1/W_1)^* \dots (W_1/W_n))^{1/n}$	Пріоритет $W_1 - X_1 / \text{СУМА}(X_i)$
...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...
W_n	W_n/W_1	...	W_n/W_n	$X_n = ((W_n/W_1)^* \dots (W_n/W_n))^{1/n}$	Пріоритет $W_n - X_n / \text{СУМА}(X_i)$ (2)

Таблиця 4

Результати розрахунку ефективності воєнної політики України

Показники	W_1	W_2	W_3	W_4	W_5	W_6	W_7	W_8	W_9	
Значення показників, W_i	1	0,68	0,55	0,57	0,49	0,65	0,52	0,65	0,69	
Коефіцієнти важливості показників, X_i	0,63	0,51	0,52	0,59	0,68	0,72	0,89	0,87	0,90	$\Sigma = 6,30$
Нормалізація коефіцієнтів важливості показників, α_i	0,10	0,08	0,08	0,09	0,11	0,11	0,14	0,14	0,14	$\Sigma \alpha_i = 1$
Ефективність воєнної політики	$P_{en} = 0,10 \times 1 + 0,08 \times 0,68 + 0,08 \times 0,55 + 0,09 \times 0,57 + 0,11 \times 0,49 + 0,11 \times 0,65 + 0,14 \times 0,52 + 0,14 \times 0,65 + 0,14 \times 0,69 = 0,64$									

Забезпечення ефективної обороноздатності країни вимагає системного та стратегічного підходу до розв'язання проблем, що стоять перед військовим керівництвом і урядом. Кардинальні зміни безпекової ситуації у Східноєвропейському регіоні змушують Україну до пошуку нових шляхів і засобів забезпечення суверенітету та територіальної цілісності, формування адекватної реакції на новітні виклики і загрози, що виникають у сучасному міжнародному середовищі. Розроблення та впровадження ефективних заходів із розв'язання проблем воєнної політики України вимагає спільних зусиль уряду, військового керівництва та громадськості. Шляхом модернізації військової сфери, підвищення кваліфікації військового персоналу та співпраці з міжнародними партнерами Україна зможе забезпечити свою національну безпеку та стійкість у змінному геополітичному середовищі.

Нині виникла потреба у формуванні реалістичної воєнної політики України, зокрема щодо розширення регіонального воєнно-політичного і воєнно-технічного співробітництва. Проте, досягнути значних зрушень у цих напрямках діяльності лише через дипломатію і політичні заходи, а також регіональне співробітництво – не можливо. Тому основну увагу необхідно зосередити на підвищенні *воєнної могутності* України та її входженні у колективні системи безпеки. Для цього, насамперед необхідно спланувати і забезпечити поетапне відродження вітчизняного виробництва у пріоритетних сферах, які зможуть за короткий час активізувати економічне зростання, стати точкою опори для всього промислового комплексу України. Особливу увагу варто звернути на відродження дрібнотоварного виробництва, ввести прогресивний податок, збільшити податок на розкіш, і таким чином збільшити витрати на оборонну сферу, перейти до розроблення і виробництва зброї шостого та сьомого поколінь, інтегруватися у міжнародні ефективні системи безпеки, а також запровадити дієві механізми боротьби з корупцією і домагатися доводити усі корупційні справи до справедливих покарань.

Настав час для розроблення стратегічної концепції розвитку країни з відповідними (чуттєвими) етапами досягнення кінцевої мети, яка стане підставою для об'єднання суспільства, розвитку духовності, моральних засад, підвищення економічного й інтелектуального потенціалів українського народу. При цьому перевагу необхідно надавати реалізації виховної, світоглядної, організаційно-мобілізаційної та координаційної функцій.

Воєнна політика України має зосередити увагу на ознайомленні з відповідними правовими механізмами і угодами, якими керуються країни-члени НАТО, брати активну участь у роботі Ради євроатлантичного партнерства, програмі Партнерства заради миру і розвитку співробітництва з країнами-партнерами, які не є членами НАТО, спрямувати роботу суб'єктів воєнної політики до стандартизації та досягнення оперативної сумісності.

Пріоритетними у воєнній політиці України мають

стати заходи воєнно-політичного, воєнно-економічного та військового співробітництва. Водночас, необхідно забезпечити підвищення рівня регіонального воєнно-політичного співробітництва та зростання ролі й місця України на міжнародній арені. Укладення угод про спільну оборону або військову допомогу надасть змогу формувати мережу союзнництва як з окремими державами та регіональними організаціями й ініціативами, так і з міжнародними безпековими організаціями (шляхом участі у механізмах колективної безпеки). Зовнішньополітична діяльність України має бути спрямована на активне залучення до політики європейської і євроатлантичної інтеграції, а також реалізацію цієї політики на глобальному, регіональному та субрегіональному рівнях.

На глобальному рівні Україна має: спрямовувати свою зовнішньополітичну діяльність на активну участь у міжнародних організаціях і форумах; поглиблювати стратегічне партнерство зі Сполученими Штатами Америки як гарантом міжнародної безпеки на євроатлантичному просторі на основі Хартії Україна – США про стратегічне партнерство від 19 грудня 2008 р. [15]; прагнути до стратегічного розвитку взаємодії на засадах партнерських відносин з іншими державами – ключовими центрами впливу; активно використовувати глобальні формати міжнародних організацій, насамперед ООН, «Групи двадцяти», «Групи семи», інших механізмів, спрямованих на зміцнення миру та стабільності у світі; виступати проти агресії, дотримання норм міжнародного права і справедливе врегулювання конфліктів, захист прав людини та демократії.

Україна має сприяти процесу ядерного роззброєння та підтримувати ініціативи з укладенням міжнародного договору щодо гарантій безпеки, передусім без'ядерним державам, який би містив чіткий перелік зобов'язань і дій сторін у випадку його порушення, в тому числі в контексті застосування санкцій до держави-порушниці. Україна прагне до створення на основі Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештський меморандум) ефективного механізму гарантування свого державного суверенітету і територіальної цілісності у випадку загрози рф щодо застосування нею ядерної зброї проти України.

Доцільно зосередити зусилля на підтриманні ініціатив із реформування Ради Безпеки ООН, які забезпечать її адекватне реагування на порушення міжнародного права, навіть якщо порушник є постійним членом цього органу.

На регіональному рівні Україна має розвивати стратегічні партнерства з країнами Європи, спрямовувати свої зусилля на створення ефективної системи взаємодії у Центральній і Східній Європі для забезпечення безпеки та стабільності. Підтримувати інтеграційні процеси у Європейському Союзі та НАТО, співпрацювати з країнами Вишеградської групи та Балтійських країн для зміцнення безпеки та

стабільності в регіоні. Особливу увагу потрібно надавати формуванню механізмів забезпечення безпеки в басейні Чорного моря, демілітаризації Чорноморського регіону і створення європейського безпекового альянсу на противагу рф.

На субрегіональному рівні Україна має завершити третій етап – отримати статус кандидата за рахунок інтеграції в політичні й економічні структури Європейського Союзу. Це стане головним пріоритетом своєї зовнішньої політики. Членство в Євросоюзі стане для України важливою гарантією демократичного політичного розвитку, економічного добробуту та зміцнення безпеки.

Здійснення зовнішньополітичної діяльності України на глобальному, регіональному та субрегіональному рівнях є важливим елементом забезпечення національної безпеки та підтримання політики європейської та євроатлантичної інтеграції. Посилення співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями допоможе Україні зміцнити свою позицію на міжнародній арені та забезпечити стабільність і процвітання в регіоні. Означене створює основу для визначення основних завдань державної воєнної політики.

До основних завдань воєнної політики України доцільно також віднести [14]:

досягнення перемоги у широкомасштабній війні з рф та забезпечення деокупації окремих районів Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей, повернення контролю над східною ділянкою державного кордону України, створення сприятливих умов для повернення Автономної Республіки Крим;

забезпечення незалежності, територіальної цілісності та суверенітету держави, захист від зовнішніх загроз і внутрішніх викликів, а також захист критично важливих інформаційних систем та інфраструктури держави;

розвиток і модернізація сил оборони, забезпечення їх високої бойової готовності й ефективності, систематичну підготовку військових до ефективного відстоювання національних інтересів у боротьбі з агресором;

співпраця з міжнародними організаціями, зокрема НАТО, для підвищення своєї обороноздатності та забезпечення безпеки в регіоні, зміцнення політичного діалогу з широкого спектру зовнішньополітичних і безпекових питань, включно із Спільною політикою безпеки та оборони;

підвищення ролі та місця України в архітектурі європейської безпеки та зміцнення перспективи формування системи взаємних зобов'язань у цій сфері;

забезпечення цілісності та злагодженості державної політики у сфері європейської інтеграції через централізацію керівництва цією сферою та призначення члена Уряду (на рівні віце-прем'єр-міністра), відповідального за координацію діяльності на цьому напрямі;

забезпечення політичної підтримки здійснення реформ у пріоритетних сферах, передбачених Порядком денним асоціації, а саме у сфері конституційної реформи, реформ виборчої та судової

систем, боротьби з корупцією, державного управління, енергетики, дерегуляції, державних закупівель, оподаткування й зовнішнього аудиту;

сприяння реалізації спільного зобов'язання Європейського Парламенту та Верховної Ради України з розвитку потенціалу Верховної Ради України та поглиблення співробітництва з національними парламентами держав-членів Європейського Союзу;

удосконалення інформаційно-комунікаційного складника євроінтеграційної політики держави, спрямованого на підвищення рівня обізнаності населення України щодо цілей і призначення Угоди про асоціацію.

Досягнення означених завдань неможливе без забезпечення економічної стабільності держави. Ефективна економіка створює необхідні ресурси й умови для реалізації стратегічних пріоритетів у сфері національної безпеки і проведення результативних економічних реформ. Основним змістом таких реформ є модернізація економіки, підвищення конкурентоспроможності, створення сприятливих умов для підприємництва та інвестицій, забезпечення сталого економічного зростання та покращення якості життя громадян, подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і Східної Європи – членів Європейського Союзу, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в Євросоюзі. Отже, економічні реформи формують основу економічної безпеки держави.

Підвищення рівня економічної безпеки України є основною умовою зміцнення ролі та місця держави в світі і досягається шляхом:

демонополізації та дерегуляції економіки, захисту економічної конкуренції, спрощення й оптимізації системи оподаткування, формування сприятливого бізнес-клімату й умов для прискореного інноваційного розвитку;

ефективного застосування механізму спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), унеможливлення контролю стратегічних галузей капіталом держави-агресора;

створення найкращих у Центральній і Східній Європі умов для інвесторів, залучення іноземних інвестицій у ключові галузі економіки, зокрема, в енергетичний і транспортний сектори як інструменту забезпечення національної безпеки;

відновлення України за рахунок репарації заарештованого майна і капіталів рф;

розвитку оборонно-промислового комплексу (далі – ОПК) як потужного високотехнологічного сектору економіки, здатного відігравати головну роль у її прискореній інноваційній модернізації;

стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів;

системної протидії організованим економічним злочинностям та «тінізації» економіки на основі формування переваг легальної господарської

діяльності та, водночас, консолідації інституційних спроможностей фінансових, податкових, митних і правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації.

У цьому контексті, для зниження рівня воєнної загрози Україні потрібно поглиблювати співробітництво з США та іншими державами-членами НАТО, щоб досягнути критеріїв, необхідних для набуття членства у цій організації, за напрямками:

реалізації коротко- та середньострокових заходів щодо підвищення обороноздатності України;

розвитку взаємодії в сфері безпекового і оборонного планування, зокрема шляхом періодичного проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони, за результатами якого уточнюватимуться документи оборонного і безпекового планування;

упровадження реформ у секторі безпеки і оборони відповідно до стандартів НАТО;

створення ефективного механізму реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці;

імплементации принципів Ініціативи НАТО з побудови цілісності, прозорості, доброчесності та зниження корупційних ризиків у секторі безпеки і оборони;

розвитку спільних програм підготовки персоналу органів сектору безпеки і оборони, зокрема Програми професійного розвитку;

удосконалення державної системи стратегічного планування, розвитку форм і способів застосування військ, створення єдиної системи моніторингу, аналізу, прогнозування та прийняття рішень у сфері національної безпеки і оборони, забезпечення ефективної координації та функціонування єдиної системи ситуаційних центрів профільних органів державної влади та сектору безпеки і оборони;

реформування сил оборони з орієнтацією на створення високоефективних боєздатних з'єднань і частин;

формування військово-морських спроможностей України адекватних загрозам, забезпечення оборони морського узбережжя держави, розвиток необхідної інфраструктури базування Військово-Морських Сил Збройних Сил України, а також її відновлення в Автономній Республіці Крим після повернення тимчасово окупованої території під контроль України;

модернізація і випереджувальний розвиток вітчизняного ОПК, нарощування його виробничих потужностей, вироблення конкурентоспроможних на світовому ринку озброєнь і військової техніки (далі – ОВТ), імпортозаміщення та збільшення власного виробництва критичних комплектуючих і матеріалів;

поглиблення оборонно-промислового та військово-технічного співробітництва з іншими державами, насамперед державами – членами НАТО, Євросоюзу у питаннях виробництва ОВТ;

реформування системи мобілізаційної підготовки та мобілізації, формування належних умов для комплектування сил оборони фаховим персоналом, реалізуючи при цьому принцип екстериторіальності, створення електронного реєстру військовозобов'язаних;

створення потужного, багаточисельного військово-навченого резерву, приписаного до визначених військових частин, готового до швидкого розгортання і здатного виконувати завдання за призначенням тощо.

Логічно, що запорукою зменшення рівня воєнної загрози Україні є потужні сили оборони, забезпечені сучасним ОВТ. Реалізація зазначених вище заходів вплине не тільки на значення показників ефективності воєнної політики, а й на їх важливість, про що свідчать результати експертного опитування та розрахунків коефіцієнтів важливості показників з використанням методу аналізу ієрархій [6; 7]. У табл. 5 авторами на основі отриманих результатів здійснено оцінювання ефективності воєнної політики України під час реалізації визначених заходів.

Таблиця 5

Результати визначення ефективності воєнної політики України під час реалізації визначених заходів

Показники	W ₁	W ₂	W ₃	W ₄	W ₅	W ₆	W ₇	W ₈	W ₉	Результат
Значення показників, W _i	0,7	0,9	0,72	0,69	0,85	0,91	0,7	0,78	0,82	
Коефіцієнти важливості показників, X _i	0,81	0,74	0,7	0,75	0,83	0,84	0,99	0,99	0,98	Σ=7,65
Нормалізація коефіцієнтів важливості показників, α _i	0,11	0,10	0,09	0,10	0,11	0,11	0,13	0,13	0,12	Σ α _i =1
Ефективність воєнної політики	$P_{en} = 0,11 \times 0,7 + 0,1 \times 0,9 + 0,09 \times 0,72 + 0,1 \times 0,69 + 0,11 \times 0,85 + 0,11 \times 0,91 + 0,13 \times 0,7 + 0,13 \times 0,78 + 0,12 \times 0,82 = 0,82$									

Отже, здійснені розрахунки за формулами 1 і 2 свідчать, що ефективність воєнної політики України в умовах визначених пріоритетів може зрости до 20–22% за умови, якщо збережеться активна допомога країн-партнерів, підвищиться ефективність дипломатичної діяльності, набере оборотів ОПК, зазнають розвитку форми і способи застосування військ, удосконалиться система підготовки і

комплектування ресурсів і резервів, активізується міжнародне військово-технічне співробітництво, поліпшиться інвестиційний процес тощо.

Висновки й перспективи подальших досліджень

Розв'язання широкомасштабної війни російською федерацією проти України вплинуло на міжнародну

безпеку і спричинило потребу перегляду усього комплексу проблем забезпечення політичної, економічної, воєнно-стратегічної стабільності, розроблення та опанування адекватних форм і способів реагування. У цьому сенсі воєнну політику України доцільно розглядати як одну з головних передумов подальшого прогресивного розвитку незалежної і суверенної України – повноцінного члена світової спільноти.

Російська агресія активувала пошук нових шляхів забезпечення воєнної безпеки для України, але відсутність науково обґрунтованого визначення процесів у воєнній сфері призвела до виникнення нових проблем формування та реалізації воєнної політики. Тому, розроблена авторами статті технологія оперативного аналітичного визначення ефективності воєнної політики України як невід'ємної складової державної політики з питань національної безпеки є

комплексним інструментом спектрального аналізу процесів у сфері воєнної безпеки. Вона дає змогу виявляти пріоритетні напрями зміцнення воєнної політики, що спрямована на підготовку й використання засобів збройного насилля заради відстоювання національних інтересів, виявляти кризові явища у воєнно-політичній сфері та позитивно і своєчасно на них реагувати. Крім того, запропонована технологія дає можливість цілеспрямованого розвитку теорії воєнної політики як окремої складової воєнної науки, формування окремого (найвищого) ступеня військової освіти.

Перспективами подальших досліджень у цій сфері можна вважати розширення переліку показників, що впливають на ефективність воєнної політики, і використання більш привабливих методів багатовимірного порівняльного аналізу з розробленням програмного продукту.

Список бібліографічних посилань

1. Свєшніков С. В., Бочарніков В. П. Воєнна політика: сутність і проблеми формування й реалізації. *Наука і оборона*. 2023. № 1. С. 23–28. DOI: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2018-2-1-23-28>. 2. Горник В. Г., Свємешкіна О. Л. Особливості формування та реалізації воєнної політики як складової оборонної політики України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. Т. 34 (73). № 1. С. 150–155. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/27>. 3. Лисицин Е. М. Воєнна політика як складова частина політики національної безпеки України. *Наука і оборона*. 1999. № 2. С. 23–29. 4. Антонов В. О. Воєнна політика як важлива складова забезпечення національної безпеки України. *Публічне право*. 2015. № 4. С. 54–61. 5. Новосад В. П. Аналітичні методи експертного оцінювання в державному управлінні. *Ефективність державного управління*: зб. наук. праць. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. Вип. 6/7. С. 343–350. 6. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий. Москва: Радио и связь, 1993. 278 с. 7. Бешелев С. Д., Гурвич Ф. Г. Математико-статистические методы экспертных оценок. Москва: Статистика, 1974. 160 с. 8. Богданович В. Ю. Теоретические основы анализа проблем национальной безопасности государства в военной сфере: монография. Киев: Основа, 2006. 296 с. 9. Ткач М.,

Слободяник С., Хабло І., Гончарук Н., Макошенець П. Удосконалення методу оцінювання рівня воєнної небезпеки з урахуванням досвіду російсько-української війни. *Social Development and Security*. 2025. Vol. 15. № 2. С. 295–313. DOI: [10.33445/sds.2025.15.2.23](https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.2.23). 10. Косевцов В. О., Телелим В. М., Лобанова А. А. До питання оцінювання ефективності функціонування системи забезпечення воєнної безпеки держави. *Наука і оборона*. 2010. № 3. С. 8–12. 11. Пелих А. О. Теоретичні засади оцінювання ефективності державного механізму реагування на загрози воєнній безпеці. *Теорія та історія публічного управління*. 2015. № 11-12 (25-26). С. 28–35. 12. Рябцев В., Бучик С., Соболенко С. Методика оцінки воєнно-політичної обстановки в державі. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2011. № 1-2 (10-11). С. 138–141. 13. Гаврилюк І. Аналіз наявних підходів до оцінювання та прогнозування рівня воєнно-економічної безпеки держави: закордонний та вітчизняний досвід. *Military Science*. 2025. Vol. 3. № 2. С. 186–200. DOI: [10.62524/msj.2025.3.2.14](https://doi.org/10.62524/msj.2025.3.2.14). 14. Про Стратегію воєнної безпеки України: Указ Президента України від 25.03.2021, № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua>; <https://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.08.2025). 15. Хартія Україна – США про стратегічне партнерство від 19 грудня 2008. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.07.2025).

TECHNOLOGY FOR THE OPERATIONAL ANALYTICAL ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF MILITARY POLICY

KOSEVTSOV Viacheslav, Doctor of Military Sciences, Professor, National Defence University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-6654-5677>

PECHENIUK Ihor, Candidate of Historical Sciences, Senior Researcher, National Defence University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5790-130X>

KOZYNETS Ivan, Candidate of Historical Sciences, Senior Researcher, National Defence University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-9214-3372>

Formulation of the problem in general. The purpose of this article is to develop a technology for the operational analytical assessment of the effectiveness of military policy in complex geopolitical conditions and to propose rational measures for its improvement.

Research methods. To achieve the research objective, the following scientific research methods were used: induction and deduction, multidimensional comparative analysis, hierarchy analysis, and artificial metric measurement.

Literature review. An analysis of scientific literature on the topic of the article revealed a lack of targeted research on methods and technologies for the operational analytical assessment of the effectiveness of military policy. An analysis of scientific works and publications showed that they cover issues related to the formation and implementation of Ukraine's military policy, or military policy is linked to national security policy and its implementation. Existing methodological approaches describe the theoretical foundations, justification, and improvement of methods and techniques for assessing effectiveness in the state's military security sector. The analysis provides reason to assert that existing approaches to this issue are incomplete, as they partially reveal the results of implementing individual processes in the field of national security. This study fills these gaps, and the proposed technology for operational analytical assessment of military policy effectiveness enables the determination of the importance of the indicators under consideration and the rapid assessment of the effectiveness of military policy as a whole, based on multidimensional comparative analysis.

Research results. Based on the knowledge gained, a technology for operational assessment of Ukraine's military policy effectiveness has been developed, providing a comprehensive tool for spectral analysis of military security processes. This technology enables the identification of priority areas for strengthening military policy, focusing on preparing and utilising armed forces to defend national interests. It also facilitates the detection of crisis situations in the military and political spheres and the prompt, effective response to them.

Research novelty. For the first time, a technology has been developed for the operational analytical determination of the effectiveness of military policy, based on an artificial metric measure, a method of hierarchy analysis, and multidimensional comparative analysis. This approach enables the determination of the importance of the indicators under consideration and the overall effectiveness of military policy in response to changes in the military and political situation.

The theoretical and practical significance of the material presented in the article makes it possible to develop a technology for the operational determination of the effectiveness of military policy, which will enable the timely identification of the state's military policy priorities in each specific case. The proposed technology enables the targeted development of military policy theory as a separate component of military science and the formation of a separate (highest) level of military education. The results presented in the article are scientifically novel and practically valuable, making them applicable to the process of substantiating and making decisions in the field of military security.

Conclusions and future work perspectives in this area include expanding the list of indicators that influence the effectiveness of military policy and utilising more effective methods of multidimensional comparative analysis, along with the development of software products.

Keywords: military policy, performance indicators, artificial metric measure, hierarchy analysis method, indicators importance coefficients, priorities of military policy, tasks of strengthening military policy.

References

1. Sveshnikov, S. V., (2023). Military Policy: Essence and Problems of Formation and Implementation / S. V. Sveshnikov, V. P. Bocharikov. Implementation. *Science and Defence*, 1, 23-28. DOI: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2018-2-1-23-28>.
2. Gornik, V. G., (2023). Features of the Formation and Implementation of Military Policy as a Component of Ukraine's Defense Policy / V. G. Gornik, O. L. Yevmeshkina. *Scientific Notes of the V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Public Management and Administration*, 34 (73), 1, 150-155. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/27>.
3. Lisitsin, E. M., (1999). Military policy as a component of Ukraine's national security policy. *Science and Defence*, 2, 23-29.
4. Antonov, V. O., (2015). Military policy as an important component of ensuring Ukraine's national security. *Public Law*, 4, 54-61.
5. Novosad, V. P., (2005). Analytical methods of expert assessment in public administration. *Efficiency of public administration: collection of scientific works*. Lviv : LRIDU NADU, 6/7, 343-350.
6. Saati, T., (1993). Decision Making. The Method of Hierarchy Analysis. Moscow : Radio and Communications. 278.
7. Beshelev, S. D., (1974). Mathematical and statistical methods of expert assessment / S. D. Beshelev, F. G. Gurvich. Moscow : Statistics. 160.
8. Bogdanovich, V. Yu., (2006). Theoretical Foundations for Analysing National Security Issues in the Military Sphere: Monograph. Kyiv : Osnova. 296.
9. Tkach, M., (2025). Improving the method of assessing the level of military danger, taking into account the experience of the Russian-Ukrainian war / M. Tkach, S. Slobodyanik, I. Khablo, N. Goncharuk, P. Makoshenets. *Social Development and Security*, 15(2), 295-313. DOI: 10.33445/sds.2025.15.2.23.
10. Kosevtsov, V. O., (2010). On the issue of assessing the effectiveness of the state's military security system / V. O. Kosevtsov, V. M. Telelim, A. A. Lobanov. *Science and Defence*, 3, 8-12.
11. Pelikh, A. O., (2015). Theoretical foundations for assessing the effectiveness of the state mechanism for responding to threats to military security. *Theory and history of public administration*, 11-12 (25-26), 28-35.
12. Ryabtsev, V. V., (2011). Methodology for assessing the military-political situation in the state / V. V. Ryabtsev, S. S. Buchik, S. O. Sobolenko. *Modern Information Technologies in the Sphere of Security and Defence*. 1-2 (10-11), 138-141.
13. Gavrilyuk, I., (2025). Analysis of existing approaches to assessing and forecasting the level of military and economic security of the state: foreign and domestic experience. *Military Science*, 3, 2, 186-200. DOI: 10.62524/msj.2025.3.2.14.
14. On the Military Security Strategy of Ukraine (2021) [online]: Decree of the President of Ukraine No 121/2021, 25 March. URL: <https://www.president.gov.ua>; <https://www.zakon.rada.gov.ua> [Accessed: 12 August 2025].
15. Ukraine-US Charter on Strategic Partnership of December 19, 2008. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua> [Accessed: 15 July 2025].

Рукопис надійшов до редакції 24.09.2025
 Рукопис прийнято до друку після рецензування 17.11.2025
 Дата публікації 30.12.2025